



[4007] – 103

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Optional Paper)**  
**Agrarian Society**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Examine the basic features of tribal and peasant society.
  - 2) Describe the Feudalism as one of the stage of development of agrarian society.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Write an essay on agrarian movements in India.
  - 2) Critically examine the poverty alleviation programmes in India.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Discuss the features of Politics of Farm Lobby in the 1980's.
  - 2) Explain the consequences of colonial lang settlement in India.
  - 3) Examine the success and failure of community development programmes.
  - 4) Explain the structure of peasantry in India.
4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each**. **20**
  - 1) Asiatic mode of production
  - 2) Panchayati Raj
  - 3) Nature of green revolution
  - 4) Impact of globalization on Indian agriculture
  - 5) Impact of green revolution
  - 6) Features of agrarian society.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

ii) उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : 20
  - 1) आदिवासी आणि कृषक समाजाच्या मूलभूत वैशिष्ट्यांचे परीक्षण करा.
  - 2) कृषि समाजाच्या विकासाचा एक टप्पा म्हणून सरंजामशाही व्यवस्थेचे वर्णन करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : 20
  - 1) भारतातील कृषक चळवळीवर निबंध लिहा.
  - 2) भारतातील दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : 20
  - 1) 1980 च्या दशकातील शेतकरी गटाच्या राजकारणाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
  - 2) वसाहतवादी जमीन धारणेचे भारतावरील परिणाम स्पष्ट करा.
  - 3) समुदाय विकास कार्यक्रमाचे यश आणि अपयशाचे परीक्षण करा.
  - 4) भारतातील शेतकी (peasantry) संरचना स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टीपा लिहा : 20
  - 1) आशियायी उत्पादन पद्धती
  - 2) पंचायत राज्य
  - 3) हरित क्रांतीचे स्वरूप
  - 4) भारतीय शेतीवरील जागतिकीकरणाचा प्रभाव
  - 5) हरित क्रांतीचे परिणाम
  - 6) कृषक समाजाची वैशिष्ट्ये.



[4007] – 106

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**

**SOCIOLOGY**

**(Optional Paper)**

**SO-04 : Sociology of Maharashtra : Culture and Society**

**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.*

*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Write an essay on mapping the history of Maharashtra and its impact on following centuries.
  - 2) Critically evaluate ‘Samyukta Maharashtra Movement’.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) “The discontent prevalent among the non-Brahmins in Maharashtra was institutionalized by Mahatma Jyotiba Phule”. Comment.
  - 2) Critically evaluate social reform movement in 19<sup>th</sup> century Maharashtra with special reference to ‘age at consent bill’
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Evaluate SEZ (Special Economic Zone) policy in Maharashtra.
  - 2) Discuss the discourse on ‘Vedokta Rights’ in Kolhapur State.
  - 3) Elaborate on the role of textile mill workers in the formation of early Bombay.
  - 4) Examine the emergence of Shivsena.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**

- 1) Class structure in 19<sup>th</sup> century Maharashtra.
- 2) Pt. Nehru's views on reorganization of state on the basis of language.
- 3) Declining sex ratio in Maharashtra.
- 4) Objectives of Ambedkarite Movement.
- 5) Causes of regional imbalance in Maharashtra.
- 6) OBC politics in Maharashtra.

### मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

- १) महाराष्ट्राच्या इतिहास मांडणी आणि या इतिहासाचा पुढील शतकांवर काय परिणाम झाला यावर निबंध लिहा.
- २) 'संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा : **20**

- १) "महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी महाराष्ट्रातील अब्राह्मणी समाजामध्ये प्रचलित अमलेल्या असंतोषाचे संस्थीकरण केले" - चर्चा करा.
- २) १९ व्या शतकातील महाराष्ट्रातील समाज सुधारणा चळवळीचे 'संमतीच्या वयाचा कायदा' या विशेष संदर्भामध्ये चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **20**

- १) महाराष्ट्रातील विशेष आर्थिक क्षेत्रासंबंधीच्या (SEZ) धोरणाचे मूल्यमापन करा.
- २) कोल्हापूर संस्थानामधील वेदोक्त हक्कां संबंधीच्या चर्चाविश्वावर चर्चा करा.
- ३) सुरवातीच्या बॉम्बे शहराच्या जडणघडणीतील गिरण कामगारांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- ४) शिवसेनेच्या उदयाचे परीक्षण करा.



४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर 100 शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा :

20

- १) १९ व्या शतकातील महाराष्ट्रातील वर्गसंरचना.
  - २) भाषेच्या आधारावर राज्यांच्या पुनर्रचनेवरील पं.नेहरु यांचे विचार
  - ३) महाराष्ट्रातील घसरता लिंगदर
  - ४) आंबेडकरवादी चळवळीची उद्दिष्टे
  - ५) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे
  - ६) महाराष्ट्रातील ओबीसी राजकारण.
-





[4007] – 205

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**Optional Paper**  
**Health and Society**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.*  
*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following question within **500** words : **20**
  - 1) Explain health policy of Government of India.
  - 2) Elucidate health as a fundamental right.
2. Answer **any one** of the following question within **500** words : **20**
  - 1) Explain community health problems in India.
  - 2) Elucidate concept of integrated health services.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
  - 1) Elucidate conflict approach to health .
  - 2) Describe Globalization and health care.
  - 3) Explain public health care in India.
  - 4) Discuss social epidemiology.
4. Write short notes on **any four** within **100** words **each** : **20**
  - 1) Interactionist approach to health.
  - 2) Health and diet.
  - 3) Health Insurance.
  - 4) Causes of sickness
  - 5) Food adulteration
  - 6) Man and environment.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : 20
- १) भारत सरकार चे आरोग्य धोरण स्पष्ट करा.  
२) आरोग्य हा मूलभूत हक्क वर्णन करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : 20
- १) भारतातील समुदाय आरोग्याच्या समस्या स्पष्ट करा.  
२) एकात्मिक आरोग्यसेवा या संकल्पनेचे वर्णन करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर २५० शब्दात लिहा : 20
- १) आरोग्याच्या संघर्षात्मक दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.  
२) जागतिकीकरण आणि आरोग्य जपणूक विशद करा.  
३) भारतातील जन आरोग्य जपणूक स्पष्ट करा.  
४) सामाजिक संसर्गजन्य रोगशास्त्राची चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा: 20
- १) आरोग्याचा अंतरक्रियात्मक दृष्टीकोन  
२) आरोग्य आणि आहार  
३) आरोग्य विमा  
४) आजारपणाची कारणे  
५) अन्न भेसळ  
६) मानव आणि पर्यावरण.





[4007] – 301

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Compulsory Paper)**  
**SC-05 : Application of Research Skills**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.*  
*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Elaborate on the major steps of writing research proposal.
  - 2) Discuss major issues in preparing a questionnaire.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Explain probability and non probability types of sampling.
  - 2) Discuss the significance of statistical techniques in the analysis of data.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Explain the guidelines for writing the review of literature.
  - 2) Discuss qualities of a good sample.
  - 3) Discuss standard deviation as a popular measure of dispersion.
  - 4) State the major steps in report writing.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) A note on types of variables.
  - 2) Rules of writing bibliography.
  - 3) Meaning of cross tabulation.
  - 4) Importance of coding.
  - 5) Significance of computer in social research.
  - 6) Types of graphs used in graphic presentation of data.

P.T.O.



### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
  - १) संशोधन प्रस्ताव लिहीव्याच्या प्रमुख पायऱ्यांचे वर्णन करा.
  - २) प्रश्नावली तयार करण्यातील महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
  - १) नमुना निवडीचे संभाव्य आणि असंभाव्य प्रकार स्पष्ट करा.
  - २) माहितीच्या विश्लेषणामधील सांख्यिकी पद्धतीच्या महत्त्वावर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
  - १) साहित्याचा आढावा लिहीव्यामधील मार्गदर्शक सूचना स्पष्ट करा.
  - २) चांगल्या नमुन्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
  - ३) विचलनाचा अभ्यास करव्यामध्ये प्रमाण विचलन (standard deviation) एक लोकप्रिय पद्धत म्हणून कशी वापरतात यावर चर्चा करा.
  - ४) अहवाल लेखनामधील प्रमुख पायऱ्या सांगा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०
  - १) चलाच्या प्रकारांवर टीपा
  - २) ग्रंथसूची लिहीव्याचे नियम
  - ३) छेदक सारीणीकरणाचा अर्थ
  - ४) संकेतीकरणाचे महत्त्व
  - ५) सामाजिक संशोधनातील संगणकाचे महत्त्व
  - ६) आलेखीय सादरीकरण मध्ये वापरले जाणारे विविध आलेख.



[4007] – 304

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**Optional Paper**  
**SO-10 : Sociology of Dalits and Tribes (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.  
ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words. **20**
  - 1) Examine different approaches towards scheduled tribes.
  - 2) Take review of Dalit movement in India.
2. Answer **any one** of the following within **500** words. **20**
  - 1) Define exclusion. Explain its various dimensions.
  - 2) Examine limitations of constitutional provisions and policies in bringing about social justice.
3. Answer **any two** of the following within **250** words **each**. **20**
  - 1) Take account of the history from Shudra to Dalit.
  - 2) Explain untouchability and social deprivations of untouchables.
  - 3) Explain Reservation Policy of Indian government.
  - 4) Examine debates on Identity Politics.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **Each**. **20**
  - 1) Meaning of denotified and nomadic tribe.
  - 2) Revolutionary alternatives given by Dr. Babasaheb Ambedkar.
  - 3) Forms of Socio-cultural exclusion.
  - 4) New forms of oppression of tribals.
  - 5) Meaning of stigma.
  - 6) Rise of 'dalit' as a socio-political category.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवतात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) अनुसूचित जमाती संबंधीच्या विविध दृष्टीकोनांचे परीक्षण करा.
- २) भारतातील दलित चळवळीचा आढावा घ्या.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
- १) विलगीकरणाची व्याख्या लिहा व त्याचे विविध पैलू स्पष्ट करा.
- २) सामाजिक न्याय स्थापित करण्यासाठी संविधानात्मक तरतुदी व धोरणांच्या मर्यादांचे परीक्षण करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०
- १) शूद्रापासून दलित पर्यंतच्या इतिहासाचा आढावा घ्या.
- २) अस्पृश्यता आणि अस्पृश्यांची सामाजिक वंचितता स्पष्ट करा.
- ३) भारत सरकारचे आरक्षण धोरण स्पष्ट करा.
- ४) अस्मितेच्या राजकारणा संबंधीचे विचार विमर्श स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- १) भटक्या विमुक्त जमातीचा अर्थ
- २) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेला क्रांतीकारी पर्याय
- ३) सामाजिक-सांस्कृतिक विलगीकरणाचे प्रकार
- ४) आदिवासींच्या शोषणाची नवी रूपे
- ५) 'कलंक' चा अर्थ
- ६) सामाजिक-राजकीय कोटीक्रम म्हणून 'दलित' संज्ञेचा उदय.



[4007] – 404

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**Optional Paper – Sociology of Social Work**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : I) All questions are compulsory.  
II) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Explain in detail the history and relevance of social work in India.
  - 2) Explain the “Empowerment Approach” and “Development Approach” of Social Work.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) What is Social Work ? Explain in detail the features of Social Work.
  - 2) Explain with illustrations the concepts of Social Welfare and Social Security.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Write in detail with illustrations the various Social Work in the field of Health.
  - 2) Describe in detail the importance of Social Work regarding the factors of family.
  - 3) Explain in detail the significance of correctional work in the field of prevention and rehabilitation.
  - 4) Describe with illustrations the social work regarding the ‘people with special needs’.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each**. **20**
  - 1) Social Work regarding Rural Communities
  - 2) Significance of Social Work in the field of Environment
  - 3) Social group work method
  - 4) Importance of report writing in Social Work
  - 5) Contents of Report writing in Social Work
  - 6) Significance of presentation of Report in Social Work.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा. 20
  - 1) भारतातील समाजकार्याचा इतिहास आणि समाजकार्याचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
  - 2) समाजकार्याचे 'सबलीकरणाचा' दृष्टिकोन (empowerment) व 'विकास' (Development) दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. 20
  - 1) समाजकार्य म्हणजे काय ? समाजकार्याची वैशिष्ट्ये सविस्तर विशद करा.
  - 2) सामाजिक कल्याण (Social Welfare) आणि सामाजिक सुरक्षा (Social Security) ह्या संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. 20
  - 1) आरोग्याच्या क्षेत्रातील विविध प्रकारच्या समाजकार्याचे सोदाहरण स्पष्टीकरण लिहा.
  - 2) कुटुंबातील विविध घटकांच्या संबंधीचे समाजकार्याचे महत्त्व सविस्तर विशद करा.
  - 3) प्रतिबंध आणि पुनर्वसन क्षेत्रातील सुधारणात्मक कार्याचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
  - 4) 'विशेष गरजू लोकांसाठी' केले जाणारे समाजकार्य सोदाहरण विशद करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) ग्रामीण समुदाया संबंधीचे समाजकार्य
  - 2) पर्यावरण क्षेत्रातील समाजकार्याचे महत्त्व
  - 3) सामाजिक गट कार्य पद्धती (social group work method)
  - 4) समाजकार्यातील अहवाल लेखनाचे महत्त्व
  - 5) समाजकार्य अहवाल लेखनातील घटक/मुद्दे
  - 6) समाजकार्यात अहवाल सादरीकरणाचे महत्त्व.



[4007] – 101

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**SC – 01 : Compulsory Paper**  
**Classical Sociological Tradition (New)**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.:* i) *All questions are compulsory.*  
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Critically evaluate Weber's theory of bureaucracy.
  - 2) Explain the role of social and intellectual forces in development of sociological theory.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Discuss Durkheim's theory of religion.
  - 2) Describe Marx's theory of alienation.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
  - 1) Discuss limitations of classical theory with reference to race and colonialism.
  - 2) Explain Marx's theory of class struggle.
  - 3) Elaborate Durkheim's concept of organic solidarity and mechanical solidarity.
  - 4) Explain Weber's types of social action.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words each : **20**
  - 1) Infra-structure and super structure (Marx)
  - 2) Types of suicide (Durkheim)
  - 3) Relation between protestant ethics and development of capitalism (Weber)
  - 4) Limitations of classical theory with reference to gender
  - 5) Characteristics and social facts
  - 6) Modernity.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) वेबरच्या नोकरशाहीच्या सिद्धान्ताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.
- २) समाजशास्त्रीय सिद्धान्ताच्या विकासातील सामाजिक आणि बौद्धिक घटकांची भूमिका स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) डुरखीमच्या धर्माच्या सिद्धान्तावर चर्चा करा.
- २) मार्क्सच्या परात्मतेच्या सिद्धान्ताचे वर्णन करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) वंश आणि वसाहतवादाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धान्ताच्या मर्यादांची चर्चा करा.
- २) मार्क्सचा वर्ग संघर्षाचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- ३) डुरखीमची जैविक एकात्मता व यांत्रिक एकात्मता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ४) वेबरचे सामाजिक क्रियांचे प्रकार स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) अधिसंरचना व अधोसंरचना (मार्क्स)
- २) आत्महत्तेचे प्रकार (डुरखीम)
- ३) प्रोटेस्टंट नितीतत्वे आणि भांडवलशाहीचा विकास यांच्यातील संबंध
- ४) लिंगभावाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धान्ताच्या मर्यादा
- ५) सामाजिक तथ्यांची वैशिष्ट्ये
- ६) आधुनिकता.





[4007] – 102

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Compulsory)**  
**SC 02 : Sociology of India**  
**(2008 Pattern) (New)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.*  
*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Elaborate the formation of sociology in India.
  - 2) What is Indology ? Discuss the contribution of Dr. G. S.Ghurye to the Indological perspective.
2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Elaborate the debates on the changing nature of family in India.
  - 2) Define caste and class. Discuss the inter relationship of caste and class.
3. Answer **any two** of the following within **250** words each : **20**
  - 1) Explain gender as a form of social stratification in India.
  - 2) Discuss the problems faced by present Indian Urban Society.
  - 3) Discuss tribe as a base of social stratification in India.
  - 4) What is rural-urban continuum ? What are the limitations of rural-urban continuum approach.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Neera Desai's contribution to feminist perspective to study the Indian society.
  - 2) Sources and features of traditions in India.
  - 3) Five characteristics of Indian tribes.
  - 4) Tenets of structural-functional perspective.
  - 5) Secularism as a dimension of modernity in India.
  - 6) Guha's concept of 'subaltern'.

**P.T.O.**



### मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
  - १) भारतीय समाजशास्त्राची जडण घडण विशद करा.
  - २) 'भारतशास्त्र' म्हणजे काय ? 'भारतशास्त्र' दृष्टीकोनाला डॉ.जी.एस. घुर्ये यांनी दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
  - १) भारतातील कुटुंबाच्या बदलत्या स्वरूपावरील विचार विमर्श विशद करा.
  - २) जात व वर्गाची व्याख्या करा. जात व वर्ग यांच्या परस्पर संबंधाची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
  - १) लिंगभाव : भारतीय सामाजिक स्तरीकरणाचा एक प्रकार आहे, स्पष्ट करा.
  - २) वर्तमान भारतातील नागरी समाजापुढील समस्यांची चर्चा करा.
  - ३) भारतातील सामाजिक स्तरीकरणाचा आधार म्हणून जमातींची चर्चा करा.
  - ४) ग्रामीण नागरी सातत्य म्हणजे काय ? ग्रामीण नागरी सातत्य या दृष्टीकोनाच्या मर्यादा कोणत्या आहेत ?
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा : २०
  - १) भारतीय समाजाच्या अभ्यासातील स्त्रीवादी दृष्टीकोनाला नीरा देसाई यांनी दिलेले योगदान
  - २) भारतातील परंपरांची उगम साधने व वैशिष्ट्ये
  - ३) भारतीय आदीवासींची पाच वैशिष्ट्ये
  - ४) संरचनात्मक-प्रकार्यवादी दृष्टीकोनाचे तत्वे
  - ५) धर्मनिरपेक्षता-भारतातील आधुनिकतेचे एक अंग
  - ६) गुहा यांची 'शोषित' (subaltern) संकल्पना.



[4007] – 104

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Optional Paper)**  
**SO-02 : Social Movements**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B :* i) *All questions are compulsory.*  
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Define social movement. Explain in detail the nature and characteristics of social movement.
  - 2) Examine the important issues in labour movement in India and discuss the present challenges to it.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Critically evaluate the New Social Movement Theory.
  - 2) Examine the Dalit movement in India with specific reference to social basis, leadership, strategies and ideology.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words each : **20**
  - 1) Explain the relation between social movement and civil society.
  - 2) Discuss the limitations of the structural-functional theory of social movement.
  - 3) Explain with examples the role of reform in bringing social change.
  - 4) Discuss the present major issues in the ecological movement in India.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words each : **20**
  - 1) Meaning of resource mobilization
  - 2) Marxist approach to social movement
  - 3) Difference between rebellion and revival
  - 4) Meaning of counter movement
  - 5) Present challenges to peasant movement in India
  - 6) Campaign against Dowry.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा. 20
  - 1) सामाजिक चळवळीची व्याख्या लिहा. सामाजिक चळवळीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा
  - 2) भारतातील कामगार चळवळीतील महत्वाच्या प्रश्नांचे परिक्षण करून तिच्या पुढील सध्याच्या आव्हानांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा. 20
  - 1) नवीन सामाजिक चळवळ सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.
  - 2) सामाजिक आधार, नेतृत्व, रणनीती आणि विचार प्रणाली यांच्या अनुषंगाने भारतातील दलित चळवळीचे परिक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 250 शब्दात उत्तरे लिहा. 20
  - 1) सामाजिक चळवळ आणि नागरी समाज यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
  - 2) सामाजिक चळवळीच्या संरचनात्मक कार्यवादी सिद्धांताच्या मर्यादांची चर्चा करा.
  - 3) सामाजिक परिवर्तनातील सुधारणांची भूमिका उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
  - 4) भारतातील पर्यावरणवादी चळवळीतील सध्याच्या महत्वाच्या मुद्द्यांची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा (100 शब्दात) : 20
  - 1) संसाधन गतीशीलतेचा अर्थ
  - 2) सामाजिक चळवळीचा मार्क्सवादी दृष्टीकोन
  - 3) बंड आणि पुनरुज्जीवन यातील फरक
  - 4) प्रतीवादी चळवळीचा अर्थ
  - 5) भारतातील शेतकरी चळवळी समोरील सध्याची आव्हाने
  - 6) हुंडा विरोधी आंदोलन.



[4007] – 105

**M.A. (Semester – I) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Optional)**  
**SO – 03 : Political Sociology**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words **each** : **20**
  - 1) Describe the relationship between society and polity.
  - 2) Elaborate liberal and pluralist approaches to the State.
2. Answer **any one** of the following within **500** words **each** : **20**
  - 1) Discuss the Marxian ideological tradition of Political Sociology.
  - 2) Discuss how the religious nationalism and Hindutva Politics posed challenges in contemporary India.
3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
  - 1) State the Weberian tradition in Political Sociology.
  - 2) Discuss Pareto's power-elite theoretical approach to State.
  - 3) Write the subject matter of Political Sociology.
  - 4) Explain how the caste system has influenced the politics in India.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Authority and the State.
  - 2) Postmodern Approach to State.
  - 3) New Political Sociology.
  - 4) Regionalism and Politics.
  - 5) Impact of Patriarchy in politics.
  - 6) Sociological Definition of politics.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी ५०० शब्दात द्या. २०
- १) समाज आणि राज्यसंस्था यातील संबंधांचे वर्णन करा.
- २) राज्याचे उदारमतवादी आणि बहुविधतावादी दृष्टीकोन विशद करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी ५०० शब्दांत द्या. २०
- १) राजकीय समाजशास्त्राच्या मार्क्सवादी वैचारिक परंपरेची चर्चा करा.
- २) वर्तमान भारतात धार्मिक राष्ट्रवाद व हिंदुत्ववादी राजकारणाने कशी आव्हाने निर्माण केली याची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. २०
- १) राजकीय समाजशास्त्रातील वेबरवादी परंपरा स्पष्ट करा.
- २) राज्याविषयीच्या परेडो यांच्या सत्ता अभिजन सैद्धांतीक दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- ३) राजकीय समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय लिहा.
- ४) भारतीय राजकारणावर जाती व्यवस्थेने कसा प्रभाव टाकला आहे हे स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : २०
- १) अधिकार आणि राज्य
- २) राज्याचा आधुनिकोत्तर दृष्टीकोन
- ३) नवे राजकीय समाजशास्त्र
- ४) प्रांतवाद आणि राजकारण
- ५) राजकारणावरील पुरुषसत्ताकतेचा परिणाम
- ६) राजकारणाची समाजशास्त्रीय व्याख्या.



[4007] – 201

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Compulsory Paper)**  
**SC-03 - Introduction to Sociological Theories**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are compulsory.*  
*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Discuss the contribution of R. Dahrendarf to the conflict theory.
  - 2) Examine Levi-Strauss's contribution to structuralism.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words: **20**
  - 1) Discuss Garfinkel's views on ethno methodology .
  - 2) Evaluate A. Schutz's contribution to phenomenology.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
  - 1) Examine 3 postulates of functionalism given by R. Merton.
  - 2) Elucidate Tenets of conflict theory.
  - 3) Explain Radcliffe Brown's concept of structure.
  - 4) Write detailed note on pattern variables.
4. Answer **any four** of the following questions within **100** words **each** : **20**
  - 1) Malinowski's views on functionalism
  - 2) Parson's AGIL model
  - 3) Concept of power elite (C. Wright Mills)
  - 4) Concept of Stigma
  - 5) Latent and manifest functions
  - 6) Tenets of structuralism.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) संघर्ष सिद्धांतामधील डॅहरेनडॉर्फ यांच्या योगदानावर चर्चा करा.
  - 2) संरचनात्मक वादामधील लेव्ही स्ट्रॉस यांच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) लोकजीवनपद्धतीशास्त्रावरील गारफिकेल यांच्या विचारांवर चर्चा करा.
  - 2) प्रघटनशास्त्रामधील ए. शुट्ट्झ यांच्या योगदानाचे मूल्यांकन करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) मर्टन यांनी दिलेल्या प्रकार्यवादाच्या तीन तत्वांचे परीक्षण करा.
  - 2) संघर्ष सिद्धांताची तत्त्वे विशद करा.
  - 3) रॅडक्लिफ ब्राऊन यांची संरचनेची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) वर्तनाच्या पर्यायी आकृतीबंधावर सविस्तर टीप लिहा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येक 100 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) प्रकार्यवादावरील मॅलिनोव्हॉस्की यांचे विचार.
  - 2) पार्सन्स यांचे AGIL प्रारूप.
  - 3) सत्ताधारी अभिजन वर्गाची संकल्पना (सी. राईट मिल्स).
  - 4) 'स्टिग्मा' ही संकल्पना.
  - 5) प्रकट आणि अप्रकट कार्ये.
  - 6) संरचनात्मकवादाची तत्त्वे.





[4007] – 202

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011  
SOCIOLOGY (Compulsory)  
SC-04 : Methodology of Social Research  
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B :* i) *All questions are compulsory.*  
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words each : **20**
  - 1) Examine the problems of objectivity and adequacy in social research.
  - 2) Explain the main arguments of feminist critique of positivism.
2. Answer **any one** of the following within **500** words each : **20**
  - 1) Examine the survey method as a quantitative research strategy.
  - 2) Explain the triangulation method.
3. Answer **any two** of the following within **250** words each : **20**
  - 1) Discuss Comte's views on positivism.
  - 2) Describe the post modernist critique of positivism.
  - 3) Explain the advantages of structured interview.
  - 4) Differentiate between qualitative and quantitative methods of social research.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words each : **20**
  - 1) Ethnomethodology.
  - 2) Post-structuralism.
  - 3) Disadvantages of unstructured interview.
  - 4) Advantages of case study.
  - 5) Kuhn's view about new philosophy of science.
  - 6) Meaning of content analysis.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
ii) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. 20
  - 1) सामाजिक संशोधनातील वस्तुनिष्ठतेच्या आणि अचुकतेच्या समस्यांचे परीक्षण करा.
  - 2) प्रत्यक्षवादावरील स्त्रीवादी टीकेतील मुख्य मुद्दे स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. 20
  - 1) संख्यात्मक संशोधना मधील महत्वपूर्ण पद्धत म्हणून सर्वेक्षण पद्धतीचे परीक्षण करा.
  - 2) त्रिकोणीकरण पद्धती स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. 20
  - 1) प्रत्यक्षवादावरील कॉम्पट यांच्या विचारांची चर्चा करा.
  - 2) प्रत्यक्षवादावरील उत्तर आधुनिकतावादी टीकांचे वर्णन करा.
  - 3) संरचित मुलाखतीचे फायदे स्पष्ट करा.
  - 4) सामाजिक संशोधनाच्या गुणात्मक व संख्यात्मक पद्धतीमधील भेद स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) लोकजीवन पद्धती शास्त्र
  - 2) उत्तर संरचनावाद
  - 3) असंरचित मुलाखतीचे तोटे
  - 4) व्याप्ति अध्ययन पद्धतीचे फायदे
  - 5) विज्ञानाचे नवीन तत्वज्ञान या संबंधीच्या कुहन यांचे विचार
  - 6) आशय विश्लेषणाचा अर्थ.



[4007] – 203

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper)**  
**SO – 05 : Sociology of Education**  
**(2008 Pattern)**

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Explain Talcott Parson's contribution to Sociology of Education.
  - 2) Examine the impact of globalization on education in India.
2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Explain J. Dewey's contribution to philosophy of education.
  - 2) Examine the impact of colonial education on educational system in India.
3. Answer **any two** of the following within **250** words : **20**
  - 1) Discuss Bourdieu's contribution to sociology of education.
  - 2) Describe the programmes of education in order to solve the problems of inequality in education.
  - 3) Explain Mahatma Gandhi's contribution to education in India.
  - 4) Discuss the Indian tradition of education.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Adult Education.
  - 2) Educational measures for child labour.
  - 3) Policies related to education of girls.
  - 4) Importance of vocational education.
  - 5) John Holt's contribution to philosophy of education.
  - 6) Meaning of sociology of education.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील टॅलकॉट पार्सन्स यांचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 2) भारतातील शिक्षणावर जागतिकीकरणाच्या झालेल्या परिणामांचे परीक्षण करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) शिक्षणाच्या तत्त्वज्ञानातील जे. ड्यूवी (J. Dewey) यांचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 2) भारतीय शिक्षण पद्धती वरील वसाहतवादी शिक्षणाच्या परिणामांचे परीक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे 250 प्रत्येकी शब्दांत लिहा : 20
  - 1) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील बोर्द्यू यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
  - 2) शिक्षणातील असमानतेच्या समस्या सोडविण्यासाठी आयोजित कार्यक्रमांचे वर्णन करा.
  - 3) भारतातील शिक्षणासंबंधी महात्मा गांधीचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 4) शिक्षणाच्या भारतीय परंपरेची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) प्रौढ शिक्षण.
  - 2) बालकामगारांच्या शिक्षणासंबंधीचे उपाय
  - 3) मुलींच्या शिक्षणाशी संबंधित धोरणे
  - 4) व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व
  - 5) शिक्षणाच्या तत्त्वज्ञानातील जॉन हॉल्ट यांचे योगदान
  - 6) शिक्षणाच्या समाजशास्त्राचा अर्थ.



[4007] – 204

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper)**  
**SO – 06 : Sociology of Media**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B : 1) All questions are compulsory.*  
*2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Examine the social history of media.
  - 2) Discuss the need of state regulation in the field of television in India.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Elaborate on ethnography as a method in media analysis.
  - 2) Discuss the reimagination of Indian nation in transnational cinema.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words. **20**
  - 1) Explain different types of culture.
  - 2) Examine the emergence of transnational television and its impact on understanding of terrorism.
  - 3) Write a detailed note on growth of regional cinema.
  - 4) Examine propaganda model.
4. Answer **any four** of the following questions within **100** words each. **20**
  - 1) Define discourse.
  - 2) The circuit of culture.
  - 3) Meaning of representation.
  - 4) Hindi cinema in the age of globalization.
  - 5) Meaning of audience in media studies.
  - 6) Role of ideology in media.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत द्या. 20
  - 1) प्रसारमाध्यमांच्या सामाजिक इतिहासाचे परीक्षण करा.
  - 2) भारतातील दूरचित्रवाणीच्या क्षेत्रात राज्यसंस्थेच्या नियंत्रणाची गरज यावर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत द्या. 20
  - 1) प्रसारमाध्यमांच्या विश्लेषणामधील लोकालेख पद्धत विशद करा.
  - 2) राष्ट्रातील चित्रपटामधून राष्ट्राची पुनर्कल्पना कशी घडते यावर चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत द्या. 20
  - 1) संस्कृतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) राष्ट्रातील दूरचित्रवाणीच्या उदयाचे परीक्षण करून त्याचा दहशतवाद समझून घेताना कसा प्रभाव पडतो हे स्पष्ट करा.
  - 3) प्रादेशिक चित्रपटाच्या विकासावर सविस्तर टीप लिहा.
  - 4) मतप्रचारकी प्रारूपाचे परीक्षण करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येक १०० शब्दांत द्या. 20
  - 1) चर्चाविश्वाची व्याख्या.
  - 2) द सर्कीट ऑफ कल्चर (The circuit of culture).
  - 3) प्रतिनिधित्वाचा अर्थ.
  - 4) जागतिकीकरणाच्या काळातील हिंदी चित्रपट.
  - 5) प्रसारमाध्यमांच्या अभ्यासामधील प्रेक्षकवर्गाचा अर्थ.
  - 6) प्रसारमाध्यमां मधील विचारप्रणालीची भूमिका.



[4007] – 206

**M.A. (Semester – II) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper)**  
**Sociology of Labour**  
**(New Course) (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Explain the concepts of 'Work' and 'Labour'. Describe the changing concepts of 'Work' and 'Labour'.
  - 2) Discuss problems faced by unorganised labour from caste and gender perspective.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Write brief history of working class movement in India and examine its present challenges.
  - 2) Discuss nature and causes of local and regional migration.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Describe features of organised sector.
  - 2) Explain the nature of transnational migration and factors responsible for it.
  - 3) Discuss the causes of unemployment in unorganised sector.
  - 4) Explain the problems in organizing the unorganized labour with the help of a case study.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each**. **20**
  - 1) A note on sociology of labour.
  - 2) Child labour in India.
  - 3) Feminization of labour in unorganised sector.
  - 4) Voluntary Retirement scheme.
  - 5) Meaning of labour organization.
  - 6) Issue of poverty of unorganised labour.

**P.T.O.**



### मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. 20
  - 1) 'काम' आणि 'श्रम' या संकल्पना स्पष्ट करून 'काम' आणि 'श्रम' यांची बदलती संकल्पना विशद करा.
  - 2) जात आणि लिंगभाव दृष्टीकोनातून असंघटित क्षेत्रातील कामगारांच्या समस्यांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. 20
  - 1) भारतातील कामगार चळवळीचा थोडक्यात इतिहास सांगून सद्यस्थितीतील आव्हानांचे परीक्षण करा.
  - 2) स्थानिक आणि प्रादेशिक स्थलांतराचे स्वरूप व कारणांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा. 20
  - 1) संघटित क्षेत्राच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
  - 2) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याला जबाबदार असणारे घटक सांगा.
  - 3) असंघटित क्षेत्रामधील बेकारीच्या कारणांची चर्चा करा.
  - 4) असंघटित क्षेत्रातील कामगारांना संघटित करताना येणाऱ्या समस्या कोणत्याही उदाहरणा च्या साहाय्याने स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. 20
  - 1) श्रमाच्या समाजशास्त्रावर टीपा
  - 2) भारतातील बाल कामगार
  - 3) असंघटित क्षेत्रामधील श्रमाचे स्त्रीकरण
  - 4) स्वेच्छा निवृत्ती योजना
  - 5) कामगार संघटनेचा अर्थ
  - 6) असंघटित कामगारांच्या गरिबीचा प्रश्न.





[4007] – 302

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Compulsory Paper)**  
**SC – 06 : Sociology of Development**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions in **500** words : **20**
  - 1) Define sustainable development. Explain characteristics and significance of sustainable development.
  - 2) What is modernization ? Discuss the failures of modernization model of development.
  
2. Answer **any one** of the following questions in **500** words : **20**
  - 1) Discuss Mahatma Gandhi's 'Hind Swaraj' as an alternate view of development.
  - 2) Explain issues of post-developmentalism.
  
3. Answer **any two** of the following questions in **250** words **each** : **20**
  - 1) Describe the environmentalist approach to development.
  - 2) Briefly explain dependency theory of development.
  - 3) Discuss the role of World Trade Organization in development.
  - 4) Explain environmental crisis.
  
4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**
  - 1) Characteristics of MNCs.
  - 2) Indicators of social development.
  - 3) Economic crisis.
  - 4) Schumacher's views about small is beautiful.
  - 5) Neo-liberalism.
  - 6) GATT.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) चिरंतन विकासाची व्याख्या द्या. चिरंतन विकासाची वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) आधुनिकीकरण म्हणजे काय ? विकासाच्या आधुनिकीकरण आराखड्याच्या अपयशांची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) म. गांधीच्या 'हिंद स्वराज' ची विकासाचा पर्यायी दृष्टीकोन म्हणून चर्चा करा.
- २) विकासोत्तरवादातील मुद्दे स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) विकासाच्या पर्यावरणवादी दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.
- २) विकासाचा परावलंबन सिद्धान्त थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ३) विकासातील जागतिक व्यापार संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ४) पर्यावरणीय समस्या स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची वैशिष्ट्ये
- २) सामाजिक विकासाचे निर्देशांक
- ३) आर्थिक समस्या
- ४) शूमाकर यांचे 'स्मॉल इज ब्युटीफुल' या संबंधीचे विचार
- ५) नव-उदारमतवाद
- ६) गॅट.



[4007] – 303

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper)**  
**SO-09 : Sociology of Gender**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.:* 1) *All questions are compulsory.*  
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Discuss Marxist and radical bases of feminism.
  - 2) Examine the problems faced by women in organized and unorganized sector.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
  - 1) Write an essay on women's movement in India.
  - 2) Elaborate on the causes of increasing drop out rate among girl children and discuss the measures to control it.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
  - 1) Discuss how patriarchal structures subordinate women.
  - 2) Explain how gender serves as a structural link between family and kinship.
  - 3) Examine the role of gender in selection of subjects in high education.
  - 4) Discuss state policies to bring gender equality.
4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each**. **20**
  - 1) Note on sexual division of labour.
  - 2) Relationship between caste and gender.
  - 3) Emergence of women's studies in India.
  - 4) Issues discussed by liberal feminism.
  - 5) Gender in textbooks.
  - 6) Concept of glass ceiling.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
- १) स्त्रीवादाच्या मार्क्सवादी आणि जहालवादी आधारभूत मांडणीवर चर्चा करा.
- २) संघटित आणि असंघटित क्षेत्रातील स्त्रियांना भेदसावणाऱ्या समस्यांचे परीक्षण करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
- १) भारतातील स्त्रीचळवळीवर निबंध लिहा.
- २) मुलींमधील गळतीचे प्रमाण वाढण्याच्या कारणांचे वर्णन करून ते नियंत्रित करण्यासाठीच्या उपाययोजनेवर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
- १) स्त्रियांना दुय्यम स्थान देण्यामध्ये पुरुषसत्ताक संरचना कशी कारणीभूत ठरते त्यावर चर्चा करा.
- २) कुटुंब आणि नातेसंबंध यामध्ये लिंगभाव कशापद्धतीने संरचनात्मक पातलीवर दुवा ठरतो हे स्पष्ट करा.
- ३) उच्च शिक्षणामध्ये विषयांच्या निवडीमध्ये लिंगभावाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ४) स्त्री पुरुष समानता आणण्यासाठीच्या राज्याच्या धोरणांवर चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. २०
- १) लिंगाधिष्ठीत श्रमविभाजनावर टीपा.
- २) जात आणि लिंगभाव यामधील परस्पर संबंध.
- ३) भारतातील स्त्री अभ्यासाचा उदय.
- ४) उदारमतवादी स्त्रीवादाने चार्चिलेले महत्वाचे मुद्दे.
- ५) पाठ्यपुस्तकांमधील लिंगभाव.
- ६) काचेचे छत ही संकल्पना.



[4007] – 305

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper)**  
**SO – 11 : Sociology of Disaster and Disaster Management**  
**(2008 Pattern)**

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.  
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Explain sociological perspective to disaster management.
  - 2) Explain the causes and consequences of manmade disasters with examples.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Explain the need of disaster management programmes in India.
  - 2) Discuss the role of civil society in disaster management.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words each : **20**
  - 1) Explain nature and characteristics of disaster.
  - 2) Explain India's disaster management Act 2005 in detail.
  - 3) Discuss the rehabilitation programme of post natural disaster.
  - 4) Explain the types of wars.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Impact of atomic bomb on environment
  - 2) Types of insurances
  - 3) Impact of man-made disaster on women
  - 4) Role of Police in disaster
  - 5) Post -disaster stress management
  - 6) Measures against communicable diseases.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

ii) उजवीकडील आंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) आपत्ती व्यवस्थापनाचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
  - 2) मानवनिर्मित आपत्तीची कारणे आणि परिणाम उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) भारतातील आपत्ती व्यवस्थापन कार्यक्रमाची गरज स्पष्ट करा.
  - 2) आपत्ती व्यवस्थापनातील नागरी समाजाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दांत द्या : 20
  - 1) आपत्तीचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) भारताचा आपत्ती व्यवस्थापनाचा 2005 चा कायदा स्पष्ट करा.
  - 3) नैसर्गिक आपत्तीनंतरच्या पुनर्वसन कार्यक्रमावर चर्चा करा.
  - 4) युद्धाचे प्रकार स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर 100 शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : 20
  - 1) पर्यावरणावर अव्विक बॉम्बचा परिणाम
  - 2) विम्याचे प्रकार
  - 3) मानवनिर्मित आपत्तीचा महिल्लावर होणार परिणाम
  - 4) आपत्ती व्यवस्थापनातील पोलिसांची भूमिका
  - 5) आपत्ती पश्चात तणाव व्यवस्थापन
  - 6) संसर्गजन्य रोगांविरुद्ध उपाययोजना.



[4007] – 306

**M.A. (Semester – III) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Optional Paper) (2008 Pattern)**  
**SO – 12 : Environment and Society**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Explain the Gandhian approach to the issue of environment.
  - 2) Discuss the impact of green revolution on Indian agriculture.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Examine the problems of urban environment.
  - 2) Elucidate the role of international agencies for the growth of environmentalism.
3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
  - 1) Discuss the relationship between environment and development.
  - 2) Examine the impact of unequal distribution of water.
  - 3) Describe the impact of air and noise pollution.
  - 4) Explain the importance of environmental movement with special reference to save Western Ghats struggle.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Social ecology
  - 2) Joint forest management
  - 3) Concept of global warming
  - 4) Chipko movement
  - 5) SEZ
  - 6) Eco feminism.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) पर्यावरणीय प्रश्नांसंबंधी गांधीवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
  - 2) भारतीय शेतीवरील हरित क्रांतीच्या परिणामांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) शहरी पर्यावरणाच्या समस्यांचे परीक्षण करा.
  - 2) पर्यावरणवादाच्या विकासातील अंतरराष्ट्रीय संस्थांची भूमिका विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : 20
  - 1) पर्यावरण आणि विकास यांच्यातील संबंधांची चर्चा करा.
  - 2) पाण्याच्या विषम वितरणाच्या परिणामांचे परीक्षण करा.
  - 3) वायु आणि ध्वनी प्रदूषणाच्या परिणामांचे वर्णन करा.
  - 4) पश्चिम घाट बचाव आंदोलनाच्या संदर्भात पर्यावरण चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) सामाजिक परिसरशास्त्र
  - 2) सहभागी वन व्यवस्थापन
  - 3) जागतिक तापमानवाढीची संकल्पना
  - 4) चिपको चळवळ
  - 5) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ)
  - 6) पर्यावरणीय स्त्रीवाद.





[4007] – 401

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Compulsory Paper)**  
**Sociology of Globalization**  
**(New Course) (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B :* i) *All questions are compulsory.*  
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Explain the concept and history of globalization.
  - 2) Discuss impact of globalization on livelihood of poor.
2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Discuss R. Robertson's thesis on globalization.
  - 2) Explain gender implications of globalization and discuss issues taken up by women's movement to resist globalization.
3. Answer **any two** of the following within **250** words each : **20**
  - 1) Explain economic and political dimensions of globalization.
  - 2) Discuss transnational migration with reference to globalization.
  - 3) Explain Giddens's views of globalization as a consequence of modernity.
  - 4) Discuss changing role of the state in globalization era.
4. Write short notes on **any four** within **100** words each : **20**
  - 1) Globalization as cultural imperialism
  - 2) Globalization and environmental degradation
  - 3) Role of nation-state in post-globalization era.
  - 4) Religious resurgence in context of globalization
  - 5) World social forum
  - 6) Privatization of education.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. 20
  - 1) जागतिकीकरणाची संकल्पना आणि इतिहास स्पष्ट करा.
  - 2) जागतिकीकरणाच्या गरीबांच्या उपजीविकेवरील प्रभावाची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. 20
  - 1) आर. रॉबर्टसन यांच्या जागतिकीकरणाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.
  - 2) जागतिकीकरणाचे लिंगभावात्मक परिणाम स्पष्ट करा. जागतिकीकरणाचा निषेध करताना स्त्रीचळवळीने मांडलेल्या मुद्द्यांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. 20
  - 1) जागतिकीकरणाचे आर्थिक व राजकीय पैलू स्पष्ट करा.
  - 2) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराची चर्चा करा.
  - 3) आधुनिकतेचा परिणाम म्हणून जागतिकीकरण बद्दलचे गिडन्स यांचे विचार स्पष्ट करा.
  - 4) जागतिकीकरणाच्या काळात राच्याच्या बदलत्या भूमिकेची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी २०० शब्दांत टीपा लिहा. 20
  - 1) सांस्कृतिक साम्राज्यवाद म्हणून जागतिकीकरण
  - 2) जागतिकीकरण आणि पर्यावरणीय अधोगती
  - 3) जागतिकीकरणोत्तर काळात राष्ट्र-राज्याची भूमिका
  - 4) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात धर्माचे पुनरुज्जीवीकरण
  - 5) विश्व सामाजिक मंच
  - 6) शिक्षणाचे खाजगीकरण



[4007] – 402

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**(Compulsory Paper)**  
**Contemporary Social Theories**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Discuss current crisis of sociology.
  - 2) Analyse the views of Anthony Giddens about the integration of social theory.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) State the contribution of Frankfurt School to Neo-Marxism.
  - 2) Explain Foucault's contribution towards post structuralism.
3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain Althusser's views on 'State apparatus'.
  - 2) Elaborate Derrida's concept of deconstruction.
  - 3) State characteristics of post modernism.
  - 4) Explain Bourdieu's concept of habitus and Field.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Mills views on critique of positivism.
  - 2) Modernity.
  - 3) Life world and system (Habermas).
  - 4) Hyper-reality world (Baudrillard)
  - 5) Civil society (Gramsci)
  - 6) Foucault's views about sexuality.

**P.T.O.**



### मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) समाजशास्त्रातील सद्यस्थितीतील अरिष्टांवर चर्चा करा.
  - २) सिद्धांताच्या एकत्रीकरण विषयीच्या अँथनी गिडन्स यांच्या विचारांचे विश्लेषण करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) नव-मार्क्सवादाला फ्रँकफर्ट संप्रदायाचे योगदान सांगा.
  - २) फूको यांचे संरचनोत्तरवादाला असलेले योगदान स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) 'राज्यशासन यंत्रण' याबाबतचे अल्थुझर यांचे विचार स्पष्ट करा.
  - २) डेरिडा यांची विरचना (Deconstruction) ही संकल्पना विशद करा.
  - ३) आधुनिकोत्तरवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - ४) बोदर्यु यांची सवयी आणि क्षेत्र ही संकल्पना विशद करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) मिल्स यांचे प्रत्यक्षवादावरील टीकात्मक विचार
  - २) आधुनिकता
  - ३) जीवजगत् व व्यवस्था (हेबरमास)
  - ४) अतिवास्तव जग (बॉट्रीलर्ड)
  - ५) नागरी समाज (ग्रामसी)
  - ६) लैंगिकतेसंबंधी फूको यांचे विचार.



[4007] – 403

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011  
SOCIOLOGY (Optional Paper)  
Urban Sociology (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*Note : 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Write an essay on “Development of Urban Sociology in India”.
  - 2) Assess Castell’s Contemporary Theory of Urban Sociology.
2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
  - 1) Examine the role of the State in planning Urban Cities.
  - 2) Differentiate between caste and class inequalities in Urban India.
3. Answer **any two** of the following within **250** words : **20**
  - 1) Explain ‘Satellite City’.
  - 2) Explain impact of Urbanization on the Society.
  - 3) What are the ‘Leisure time’ activities of Urban people ?
  - 4) Explain water crisis faced by Urban people.
4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Migration
  - 2) Air pollution
  - 3) Nature of Urbanism
  - 4) Global City
  - 5) Social movements in cities
  - 6) Zonal division of the cities.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) भारतातील नागरी समाजशास्त्राच्या विकासावर निबंध लिहा.
- २) नागरी समाजशास्त्रातील कॅस्टेल्स यांच्या समकालीन सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) नगराच्या नियोजनातील राज्याच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- २) नागरी भारतातील जाती आणि वर्ग विषमतेतील भेद स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) 'उपनगरीशहर' ('Satellite City') स्पष्ट करा.
- २) नागरीकरणाचा समाजावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- ३) नागरी लोकांच्या फुरसतीच्या काळातील कार्यक्रम कोणते ?
- ४) नागरी लोकांना भेडसावणाऱ्या पाणी समस्या स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा. २०
- १) स्थलांतर
- २) वायू प्रदूषण
- ३) नगरवादाचे स्वरूप
- ४) जागतिक शहर
- ५) शहरातील सामाजिक चळवळी
- ६) शहरांचे विभागीय विभाजन.



[4007] – 405

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY**  
**Human Rights and Social Justice (Optional)**  
**(2008 Pattern) (New Course)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Examine the constitutional rights for the upliftment of tribals in India.
  - 2) Elucidate the relevance and application of human rights in globalised society.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Write an essay on children's rights in India.
  - 2) Examine the different theories of human rights.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
  - 1) Discuss the forms of human rights.
  - 2) Describe the history of social justice.
  - 3) Explain the educational rights of women in India.
  - 4) Discuss the features of Right to Information Act.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Concept of human rights
  - 2) Prisoner's rights
  - 3) Constitutional rights of minorities
  - 4) Environmental rights
  - 5) Universal Declaration of Human Rights
  - 6) Rights related to health.

**P.T.O.**



मराठी रूपांतर

- सूचना: i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) भारतातील आदिवासींच्या उन्नतीसाठीच्या घटनात्मक अधिकारांचे परीक्षण करा.
- २) वैश्विक समाजामध्ये मानवी हक्कांचे महत्व आणि अंमलबजावणी विशद करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) भारतातील बालकांच्या अधिकारांवर निबंध लिहा.
- २) मानवी हक्कांच्या विविध सिद्धांतांचे परीक्षण करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) मानवी हक्कांच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- २) सामाजिक न्यायाच्या इतिहासाचे वर्णन करा.
- ३) भारतातील महिलांचे शैक्षणिक हक्क स्पष्ट करा.
- ४) माहितीच्या अधिकार कायद्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) मानवी हक्काची संकल्पना
- २) कैद्यांचे अधिकार
- ३) अल्पसंख्यकांचे घटनात्मक अधिकार
- ४) पर्यावरणीय अधिकार
- ५) मानवी हक्कांचा जागतिक जाहिरनामा
- ६) आरोग्य संबंधित अधिकार.





[4007] – 406

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Optional Paper)**  
**Ethnicity in India**  
**(2008 Pattern)**

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are compulsory.*  
*ii) Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - i) Critically evaluate various perspectives on ethnicity.
  - ii) Discuss the emergence of nationalism in India.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - i) Discuss the issues related to ethnic resurgence with reference to Punjab.
  - ii) Discuss many voices of nation in India.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words : **20**
  - i) Explain the concept of multiculturalism.
  - ii) Elucidate the features of ethnicity by C. Greetz.
  - iii) Discuss the relationship between gender and ethnicity.
  - iv) Explain the crisis of secularism in India.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - i) Meaning of ethnicity.
  - ii) Relationship between caste and ethnicity.
  - iii) Representation of ethnic groups in television serials.
  - iv) Concept of pluralism.
  - v) Issues involved in separatist movement of Jharkhand.
  - vi) Meaning of subnationalism.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - 1) वांशिकतेवरील विविध दृष्टिकोनांचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.
  - 2) भारतातील राष्ट्रवादाच्या उदयाची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - 1) पंजाबच्या संदर्भात वांशिक उठावाशी संबंधित मुद्यांची चर्चा करा.
  - 2) भारतातील राष्ट्राच्या विविध आवाजांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : 20
  - 1) बहुसांस्कृतिकता वादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) सी. ग्रिट्झ यांनी दिलेली वांशिकतेची वैशिष्ट्ये विशद करा.
  - 3) लिंगभाव आणि वांशिकता या मधील संबंधांची चर्चा करा.
  - 4) भारतातील धर्मनिरपेक्षता वादाशी संबंधित अरिष्ट स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) वांशिकतेचा अर्थ
  - 2) जात आणि वांशिकता या मधील संबंध
  - 3) दूरचित्रवाणी मालिकांमधील वांशिक गटांचे सादरीकरण
  - 4) बहुविविधतावादाची संकल्पना.
  - 5) झारखंड मधील अलगाव वादी चळवळी तील मुद्दे.
  - 6) उपराष्ट्रवादाचा अर्थ.



[4007] – 407

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2011**  
**SOCIOLOGY (Optional)**  
**Sociology of Crime**  
**(New Course) (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.:* i) *All questions are compulsory.*  
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Define Prison. Explain the various problems of prison.
  - 2) Define Crime. Discuss the characteristics and types of crime.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
  - 1) Examine the organic deficiency theory of crime.
  - 2) Critically examine the types and causes of crime against women.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain Sutherland's differential association theory of crime.
  - 2) Describe the causes of white collar crime.
  - 3) Discuss the characteristics of terrorism.
  - 4) Explain the significance of correction.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
  - 1) Cyber crime.
  - 2) Features of organized crime.
  - 3) Meaning of Punishment.
  - 4) Tihar Model.
  - 5) Rehabilitation of prisoners.
  - 6) Free-will theory.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

सूचना: i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.  
ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) तुरूंगांची व्याख्या लिहा. तुरूंगांच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.
  - 2) गुन्ह्याची व्याख्या लिहा. गुन्ह्याची वैशिष्ट्ये आणि प्रकारांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) गुन्ह्याच्या जैविक न्यूनता सिद्धांताचे परिक्षण करा.
  - 2) स्त्रीयांशी निगडित असलेले गुन्ह्यांचे प्रकार आणि कारणांचे टिकात्मक परिक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - 1) सदरलँड यांचा गुन्ह्याचा विभेदीत साहचर्य सिद्धांत स्पष्ट करा.
  - 2) पांढरपेशीय गुन्ह्यांचा कारणांचे वर्णन करा.
  - 3) दहशतवादाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
  - 4) सुधारणेचे महत्व स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) संगणकीय गुन्हे.
  - 2) संघटित गुन्ह्यांची वैशिष्ट्ये.
  - 3) शिक्षेचा अर्थ लिहा.
  - 4) तिहार प्रारूप.
  - 5) कैद्यांचे पुनर्वसन.
  - 6) मुक्त-इच्छा सिद्धांत.